

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Datalagring - brottsbekämpning och integritet (SOU 2017:75)

Datainspektionen har granskat betänkandet huvudsakligen utifrån myndighetens uppgift att verka för att människor skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter.

Datainspektionen lämnar följande synpunkter.

Generella synpunkter på förslaget

Datainspektionen vill inleda med att framhålla att utredningen har gjort tydliga proportionalitets- och behovsbedömningar, särskilt med beaktande av den tidspress som förelegat.

Datainspektionen har förståelse för vikten av lokaliserings-, trafik- och abonnemangsuppgifter för utredning av grova brott för de brottsbekämpande myndigheterna. Datainspektionen anser dock att utredningens lagförslag även fortsättningsvis innebär en generell och odifferentierad lagring av trafik- och lokaliseringsuppgifter. I utredningens förslag förblir, trots föreslagna ändringar, lagring en huvudregel och inte ett undantag. De förslag på uppgifter som inte ska omfattas av lagringen är sådana som inte förekommer i större omfattning eller anses utgöra ett mindre integritetsintrång. Vidare anser Datainspektionen att en närmare analys av hur abonnemangsuppgifter förhåller sig till EU-domstolens resonemang behövs.

Datainspektionen kan i allt väsentligt instämma i det särskilda yttrande till utredningen som lämnats av Jonas Agnvall.

Utredningens förslag om lagring av trafik- och lokaliseringssuppgifter

Datainspektionen anser att utredningens lagförslag även fortsättningsvis innebär en generell lagringsskyldighet i strid med Tele 2-domen och avstyrker därför förslaget. Datainspektionen efterfrågar en närmare analys av hur en riktad lagring skulle kunna utformas.

Utredningen har haft i uppdrag att utifrån EU-domstolens dom anpassa den svenska lagstiftningen om lagring av elektronisk kommunikation så att den är förenlig med EU-rätten. EU-domstolen har dragit slutsatsen att en generell och odifferentierad lagstiftning inte är förenlig med EU-rätten och att den svenska lagstiftningen måste reformeras så att lagring blir ett undantag och inte huvudregel.

Utredningen har i sin tolkning av EU-domstolens dom dragit slutsatsen att punkterna 108-111 i domen inte är att anse som del av domskälen. Utredningen har därav dragit slutsatsen att en lagring inte måste vara riktad för att uppfylla kraven i EU-rätten utan att det räcker med regler som differentierar lagringen. Utredningen har utifrån denna slutsats anpassat de svenska nuvarande reglerna om lagring.

Datainspektionen delar inte utredningens slutsats utan anser att punkterna 108-111 är en del av domstolens resonemang och ska beaktas likväl som resterande av domstolens domskäl. Detta innebär att domstolen enligt Datainspektionens tolkning inte bara underkänner den svenska lagstiftningen och menar att en lagring inte får vara generell och odifferentierad utan att lagringen även ska vara riktad för att uppfylla kraven i EU:s rättighetsstadga och direktiv 2002/58. Datainspektionen har som nämnts ovan förståelse för att en riktad lagring är svårtillämplig och av mindre nytta för de brottsbekämpande myndigheterna men den svenska lagstiftningen måste ändå vara förenlig med EU-rätten annars finns en risk att den svenska lagstiftningen återigen kan komma att underkännas av EU-domstolen.

Det kan slutligen nämnas att utredningen föreslår att bestämmelsen i 39 § FEK om internetåtkomst ska vara teknikneutral. Det kan ifrågasättas hur detta kommer påverka anonymiseringstjänster och VPN-tunnlar som tillhandahålls av operatörerna. Det är således oklart hur långtgående effekten av en teknikneutral bestämmelse kan bli.

Enligt förslaget ska PTS bemyndigas att ange närmare föreskrifter om vad som ska lagras. Med hänsyn till de effekter lagring av uppgifter om internetåtkomst kan ha för alla medborgare och deras privatliv ifrågasätter Datainspektionen en sådan delegation av föreskriftsrätten, särskilt mot bakgrund av grundlagsregleringen i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Datainspektionen avstyrker därför utredningens lagförslag och efterfrågar med hänsyn till vad som anförts ovan en djupare analys av hur en riktad lagring skulle kunna utformas.

Abonnemangsuppgifter och ip-adresser

Datainspektionen efterfrågar en närmare analys av hur abonnemangsuppgifter och ip-adresser förhåller sig i relation till Tele2-domen.

Datainspektionen delar inte utredningens slutsats att abonnemangsuppgifter inte är lika integritetskänsliga som trafik- och lokaliseringssuppgifter. Definitionen av abonnemangsuppgifter härstammar från en tid långt före den senaste tekniska utvecklingen vilket innebär att uppgifter som idag sorteras under abonnemangsuppgifter är betydligt fler och betydligt mer integritetskänsliga än vad som omfattades då begreppet infördes. Datainspektionen anser därav att utredningens slutsats att abonnemangsuppgifter inte omfattas av domen kan ifrågasättas och att frågan närmare behöver utredas då det finns skäl som talar för att även abonnemangsuppgifter omfattas av domen. Detta innebär att ändringar i den svenska lagstiftningen avseende även sådana uppgifter kan vara nödvändiga för att den svenska lagstiftningen ska vara förenlig med EU-rätten.

I utredningen tas frågan upp om inte ip-adresser omfattas av domen men argumenten för detta avvisas utan någon djupare analys. Så som riktigt anges i utredningen tar EU-domstolen upp att just ip-adresser kan göra det möjligt att dra mycket precisa uppgifter om enskildas privatliv. Detta innebär att de är av mycket integritetskänslig karaktär. Som anförts ovan bör därför utredas vidare om inte även ip-adresser omfattas av domen.

En djupare analys av definitionen av abonnemangsuppgifter och specifikt ip-adressers förhållande till Tele2-domen efterfrågas.

Förhandskontroll av domstol eller oberoende myndighet

Datainspektionen har inget att erinra mot utredningens förslag om att åklagare ska besluta om tillstånd för inhämtning av trafik- och lokaliseringssuppgifter i underrättelseverksamhet.

Lagring av uppgifter ska ske inom Sverige

Datainspektionen ställer sig positiv till utredningens förslag om att uppgifter som omfattas av lagringsskyldigheten inte får lagras utanför Sverige.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Eva Håkansson efter föredragning av juristen Elena Pallard. Vid den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Hans-Olof Lindblom och enhetschefen Vilhelm Andersson deltagit.

Eva Håkansson

Elena Pallard